

Metafizik: Lambda Kitabı, 1-2 *

ARISTOTELES

Çeviren

İLYAS ALTUNER

Arş. Gör. | Iğdır Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

Öz: Felsefe tarihinin belki de en önemli eseri olan *Metafizik* toplamda on dört kitaptan oluşmaktadır. Bu kitapların bir kısmı metafizik biliminin problemlerini ele alırken, bir kısmı ise bu problemlerin çözümünü vermektedir. Lambda Kitabını bu eserin en önemli kitabı kılan şey, onun varlığın temel tözünü yani 'Hareketsiz İlk Hareket Ettirici'yi anlatmasıdır. Bu nedenle Lambda Kitabı, eskiden beri değerli görülüp üzerinde çokça çalışma yapılmış bir kitaptır. Hem Grekçe hem de Arapça şerhleri yapılmış olan bu kitabın Arapça çevirileri İslâm dünyasında fazla rağbet görmüştür. Biz de, Arapça *Metafizik* çevirilerini, özellikle Lambda Kitabının çevirisini ele almayı düşündük. Okuyacağınız çeviri, Lambda Kitabının ilk iki bölümünden ibarettir. Birinci bölüm töz türleri, ikinci bölüm de hareket ve değişim ile nedenler ve ilkelerin çeşitleri hakkındadır.

Anahtar Kelimeler: Aristoteles, *Metafizik*, Lambda Kitabı, töz, hareket, değişim, neden, ilke.

* Bu çeviri, 'Enteleky Mantık-Metafizik Okulu' adı altında yürütülen çalışmalardan bir kesittir. Çevirinin yapıldığı kaynak için bkz. Aristoteles, "El-Makâletü'l-Mersûm Aleyhâ Harfu'l-Lâm min Makâlât Mâ Ba'de't-Tabia", (Ar. çev. Ebû Bişr Mattâ ibn Yûnus), İbn Rüşd, *Tefsîr Mâ Ba'de't-Tabia: Grand Commentaire de la Métaphysique*, ed. Maurice Bouyges, Beyrut: Dâru'l-Maşrûk, 1986, Bibliotheca Arabica Scholasticorum (Série Arabe, Tome VII), III, 1406-52, T.1-10, A.1-2, 1069a18-b26.

Metaphysics: The Book Lambda, 1-2*

ARISTOTLE

Translated by

İLYAS ALTUNER

Iğdır University, Faculty of Divinity, Department of Philosophy and Religious Sciences

Abstract: Metaphysics which is the probably most important work in the history of philosophy composes of fourteen books. While some of these books deal with the problems of metaphysics, some finds the solution of these problems. What makes the Book Lambda most important book of this work is to mention the fundamental substance of being or 'Unmoved Prime Mover'. Therefore, the Book Lambda is that which has been treasured and studied on it much more. Arabic translations of this book made both Greek and Arabic commentaries have found much favor in Islamic world. We thought to handle Arabic *Metaphysics* translations, especially of the Book Lambda. The translation that you will read consists of first two sections of the Book Lambda. First section is about kinds of substance, second chapter motion and change, and kinds of causes and principles.

Keywords: Aristotle, Metaphysics, the Book Lambda, substance, motion, change, cause, principle.

* This translation is a section of studies which were performed under the title of 'Enteleky School of Logico-Metaphysics'.

ENTELEKYA

ARISTOTELES

LAMBDA KİTABI

METAFİZİK 12. KİTAP

© entelekyia

أرسطو طاليس

المقالة المرسومة عليها حرفه الاله

من مقالات ما بعد الطبيعة

انتليخيا

Lambda Kitabı, 1-2

A.1

T.1 [1069a18-9] Araştırma töz hakkındadır, çünkü araştırma konusu olan şey, tözün nedenleri ve ilkeleridir.

T.2 [1069a19-21] Çünkü eğer her şey bir bütün gibiyse, töz, bu bütünün ilk kısmıdır ve ardıllık bakımındansa, bu şekilde yine töz öncedir, ardından da nitelik ve nicelik gelir.

T.3 [1069a21-6] Bununla birlikte, bu şeyler, örneğin bu sonuncular mutlak anlamda varlık değil, [varlığa ait] nitelikler ve hareketlerdir. Beyaz olmayan ve düz olmayan için yine de bunların var olduklarını söyleriz; örneğin beyaz olmayan vardır. Yine bu son şeylerin [kategoriler] hiçbiri [tözden] ayrılabilir değildir. Önceki filozoflar pratik olarak [buna] tanıklık ederler, [çünkü] onlar da tözün öğelerini ve nedenlerini aramışlardır.

T.4 [1069a26-30] Şimdiki filozoflar [Platoncular] daha çok tümelleri töz olarak varsaymaktadırlar. Çünkü özellikle tözün ilkeleri olarak kabul ettikleri şeyler olan tümeller, cinslerdir ve bu da onların araştırmalarının mantık yöntemiyle olması nedeniyledir. Oysa önceki filozoflar genel cisim yerine ateş ve toprak gibi tikelleri kabul etmişlerdir.

T.5 [1069a30-6] Üç tür töz vardır: Birisi duyulur olandır, ki bunlardan biri ezeli ve ebedî olan, diğeri de bitkiler ve hayvanlar örneğinde olduğu gibi, filozofların üzerinde hemfikir oldukları bozulabilir olandır ve ister tek ister çok olsun, duyulur tözün öğelerinin [bilinmesi] zorunludur. Bir diğer [töz türü] ise hareketsiz olandır. Bazıları onun ayrık olduğunu söylerken, bazıları da bölünebilmesi nedeniyle onu iki kısma ayırır. Bunlardan kimisi doğaca bir olan form ve matematiksel şeyi, kimisi de yalnızca matematiksel şeyi töz olarak varsayar.

T.6₁ [1069a36-b2] Bu iki tür [duyulur töz] hakkındaki tartışma, hareketle birlikte oldukları için doğal araştırmanın konusuyken, bu [hareketsiz töz] ise, [duyulur tözlerle] hiçbir ortak ilkesi bulunmadığı için, başka bir araştırmanın konusudur.

المقالة المرسومة عليهما حرفه الآله، 1-3

- A.1
- T.1 إن النظر إنما هو الجوهر، وذلك أن المطلوب هي علل الجوهر ومبادئه.
- T.2 وذلك أنه إن كان هذا الكل كجملة ما فإن الجوهر هو جزئه الأول، وإن كان من حيث يتلو شيء بعد شيء فإن الجوهر أيضا بهذا النحو هو الأول وبعد هذا كيف والكم.
- T.3 ومع ذلك، فإنه ولا هي موجودة على الإطلاق، مثلا تلك الباقية، لكن كصفات وحركات. من قبل أن لا أبيض ولا مستقيما بها، نحن نقول إن هذين موجودان أيضا، مثال ذلك يوجد لا أبيض؛ وأيضا ولا شيء من تلك الآخر هو مفارق. ويشهد القدماء أيضا بالفعل وذلك أنهم إنما طلبوا الأسطقات وعلل الجوهر.
- T.4 فأما من كان منهم الآن، فإنهم يضعون الجوهر هي الكلية. وذلك أن الكلية وهي التي يقولون إنما هي خاصة بمبادئ الجوهر هي الأجناس، وهذا من قبل أن طلبهم كان على طريق المنطق. فأما القدماء فالجزئية بمنزلة نار وأرض، ولكن لا الجسم.
- T.5 والجواهر ثلاثة. أحدها محسوس؛ وهذا منه ما هو شيء سرمدي ومنه ما هو فاسد وهو الذي يقر به جميعهم بمنزلة النبات والحيوانات، وهو الذي يجب ضرورة أن نأخذ أسطقاته إن كان واحدا أو كثيرا. والآخر غير متحرك، ولهذا يقول أناس إنه مفارق؛ إذ قسمه بعضهم إلى قسمين، وبعضهم وضع الصور والتعاليمية في طبيعة واحدة وبعضهم التعاليمية فقط من هذه.
- T.6.1 والكلام في ذينك من شأن النظر الطبيعي وذلك أن هذه مع حركة وهذه لأخرى، إذ لم يكن لها ولا ابتداء واحد مشترك.

- T.6. [1069b3-9] Duyulur töz değişebilir olandır, eğer değişim [bazı] konum bakımından karşıt ya da aracı şeylerden meydana geliyorsa, sesin beyaz olmaması gibi bütün konum bakımından karşıt şeylerden değil de [yalnızca birbirine] zıt olan şeylerden oluşuyorsa, o şeyin zıtlığa doğru değişen bir konumu olması gerekir, çünkü zıtlar değişmez. Kalıcı bir şey varsa ve zıt kalıcı değilse, o zaman zıtların dışında üçüncü bir şeyin olması gerekir, ki bu da maddedir.
- T.7 [1069b9-15] Eğer değişimler dört türlüyse, ya töz kategorisi ya nitelik kategorisi ya nicelik kategorisi ya da yer kategorisiyle ilgiliyse, o zaman oluş [ve bozuluş] bu şeye [töze], çoğalma [ve azalma] niceliğe, dönüşme etkilere ve yer değiştirme ise yere göre değişmez. Öyleyse değişimler, yalnızca [bu türlerin] her birindeki zıtlarda bulunur ve maddenin de zıtların her ikisinin imkânına sahip olması dolayısıyla değişmesi zorunludur.
- T.8 [1069b15-20] Madem iki tür varlık bulunmaktadır, o hâlde her bir değişim bilkuve var olandan bilfiil var olana doğrudur. Örneğin, bilkuve olan beyazdan bilfiil olan beyaza doğru değişme; oluş ve bozuluş hakkında da [değişme] böyledir. Öyleyse [varlığın] yalnızca ilineksel olarak var olmayandan meydana gelmesi değil, aynı zamanda [tözsel olarak] var olandan meydana gelmesi de mümkündür, yani varlığa gelen şeylerin hepsi bilkuve var olandan ve bilfiil var olmayandan oluşur.
- T.9 [1069b20-4] Bu, Anaksagoras'ın *bir* dediği, ki her şeyin bir arada olduğunu söylemesinden iyidir; yine Empedokles ve Anaksimandros'un *karışım* dedikleri şeydir ve Demokritos'un dediği gibi [bir şeydir]. Bizim için bunların hepsi bilkuvedir, bilfiil değildir. Hatta bu filozoflar [bir şekilde] madde konusuna değinmiş oldular.
- T.10 [1069b24-6] Değişen her şey farklı durumlarda da olsa bir maddeye sahiptir. Ezeli şeylerden olup da oluşa tabi olmayan ama yer değiştirmek suretiyle hareket eden şeylerin hepsinin maddesi vardır, [bu madde] oluşa tabi olmayan şeyin değil, bir yerden bir yere [taşınmanın] maddesidir.

- T.6₂ وأما الجوهر المحسوس فمتغير، فإن كان التغيير من المتقابلة بالوضع أو من المتوسط لا من كل متقابلة بالوضع، فإن الصوت لا أبيض بل من الضد، فواجب أن يكون شيء موضوع الذي يتغير إلى الضدية، لأن الأضداد لا تتغير. فإذا هذا يثبت وأما الضد فلا يثبت، فإذا شيء ثالث غير الأضداد العنصر.
- T.7 فإن كانت التغيرات أربعة، إما في باب ما هو وإما في باب الكيفية وإما في باب الكم وإما في باب الأين، وكان أما الكون المطلق ففي هذا الشيء والنمو في الكم والإستحالة في التأثيرات والنقلة في المكان. فالتغيرات إنما توجد في المضادة التي في كل واحد، وإنما يجب ضرورة أن تتغير المادة من قبل أنه يمكنها كلاهما.
- T.8 ولما كان الموجود على ضربين، فقد يتغير كل متغير مما هو موجود بالقوة إلى ما هو بالفعل؛ مثال ذلك، من الأبيض الذي بالقوة إلى الأبيض الذي بالفعل، وكذلك في الكون والفساد. فإذا ليس إنما يمكن أن يكون على طريق العرض فقط مما ليس، لكن مما هو موجود، أي تكون جميع الأشياء التي تكون مما هو موجود بالقوة وغير موجود بالفعل.
- T.9 وهذا هو الواحد الذي لأنكساغورس، وهو خير من أن تكون كلها معا، وهو أيضا خليط ابن دقليس، وذلك الذي لأنقسمندورس، وكما قال ديمقراطيس. كانت لنا كلها بالقوة وما بالفعل، فلا حتى يوجدوا قد باسروا المادة.
- T.10 وجميع الأشياء التي تتغير لها مادة إلا أنها مختلفة. فما كان من الأشياء السرمدية جميع التي هي غير كائنة وهي متحركة بالنقلة لها مادة غير أنها غير كائنة لكن من أين إلى أين.

- T.11 [1069b26-32] İnsan için, oluşun hangi var olmayandan meydana geldiğini sormak güçlük çıkarır, çünkü var olmayanın üç şekilde olduğu söylenir. Eğer [oluş] bilkuvve ise, yine de o, kazara oluşan herhangi bir kuvveden meydana gelmemiştir, ancak farklı olandan farklı olan meydana gelir. Bütün şeylerin bir arada olduğunu söylemek de yeterli değildir. Çünkü onlar madde bakımından farklılaşırlar, yoksa niçin bir tane değil de sonsuz sayıda [varlık] meydana geldi? Dolayısıyla [Anaksagoras için] *akıl* tektir. Eğer madde de *tek* olsaydı, bu bilfiil olan şey, maddenin bilkuvve olduğu şey olmuş olurdu.
- T.12 [1069b32-4] Öyleyse nedenler ve ilkeler üç çeşittir: Bunlardan ikisi zıtlık, ki bu zıtlıkların biri tanım ve form diğeri de yokluktur, üçüncüsü ise maddedir.

- T.11 ولإنسان أن يتشكك ويقول من أي غير موجود يكون الكون، وذلك أن غير الموجود يقال على ثلاثة أنحاء. فإن كان بالقوة لكنه ليس من أي قوة اتفقت، لكن آخر من آخر، وليس يكفي أيضا أن جميع الأمور معا. وذلك أنها مختلفة بالهيولى وإلا فلأي شيء صارت غير متناهية لا واحد؟ وذلك أن العقل هو واحد؛ فأما إن كانت المادة أيضا واحدة، وذلك الشيء يكون بالفعل ما قد كانت المادة بالقوة.
- T.12 فالعلل ثلاث والمبادئ ثلاثة: إثنان منها ضدان، واحد هذين شيء هو القول والصورو وشيء هو العدم، وشيء ثالث هو المادة.